

Dcera

Silja dlouho u Mikkolů nezůstala. Sedlák sice jí byl ustanoven poručníkem, když už prokázal bezbrannému sirotku první pomoc, ale Silja nebyla po konfirmaci v domě svého poručníka ani celý týden, když se začaly mezi selkami a klepnami šířit řeči, že Mikkola si to dovedl zařídit, když si vzal takovou výhodnou svěřenku. Získal tak děvče, která ho nic nestojí, a on sám si může vybírat poručnické příspěvky. — Zároveň vzrostlo v bezzubých ústech malé dědictví ve veliké jmění, až se zdálo, že se Mikkolův statek udržuje jenom jím. Mikkola se vyzná v tom, jak se dědictví zmocnit a jak z něho sát, nu ovšem...

Proto Mikkola Silji opatřil místo u cizích lidí, a tak se děvče nejdříve octlo v Nukari, v malém starodávném statku, kde byla jedinou služebnou. Neměli vlastně ani čeledína a sedlák si, bylo-li třeba, vypomáhal nádeníkem; jím byl toho času poloslabomyslný hoch Väinö, kterému říkali obyčejně „správce Nukari“. Väinö měl postel v koutě u dveří, Silja na druhé straně u stěny. Někdy ve večerním soumraku, když už ulehli oba k spánku, rozpředel se mezi lůžky velmi podivný rozhovor. „Správce Nukari“ Väinö rozvinul své názory na svět, přičemž vzletu

jeho myšlenek nebylo možno upřít šíře. Při tom se vyptával Silji na její dosavadní život a porovnával jej se svým. Pak ale, když už byl nejvyšší čas k spaní, začal mladík mluvit o ženách a vyptával se Silji, zda by měla chuť zkusit to s ním, kdyby si napřed něco zašetřil. Silja neměla dosud jistoty dospělého člověka, ale do takových řečí s ním se z vnitřního popudu nepouštěla.

„No, co tomu říkáš?“ ozvalo se ještě jednou s postele u dveří.

„Zítřka ti to řeknu,“ odpověděla Silja a s důrazem se obrátila ke stěně, aby konečně měla noční klid. Zároveň se otevřely dveře komory a v nich se objevila selka v nočním obleku.

„Teď ale, Väinö, přestaneš s tím svým žvaněním, nebo zase naděláš do postele, budeš-li ještě dále kecat — a ty, Siljo, tomu blbci neodpovídej!“

Selka zase odešla a z čeledních postelí se již nic neozvalo. Silji vlastně lichotilo, že v ní hospodyně vidí dospělého, rozumného člověka, ale musela myslet i na ubožáka Väina. A nakonec také na sebe samu, na zašlá léta dětství, na konfirmaci, na nebožtíka otce, který i za nejtěžších dob byl tak podivuhodný, jehož obraz začínal však zvolna blednout, takže si ho nedovedla před spaním představit. Nejspíše některý postoj nebo pohyb vyvstaly jí před duševním zrakem, a pak jí prošla tichá bolest, že její otec není majitelem tohoto obydlí, kde musela nyní ležet a spát. Se slabým povzdechem se posadila, viděla v temnu prosvítat okenní tabulky, slyšela dech spícího Väina, rozpomněla se, kde je, a upadla do hlubokého spánku.

Jednou za temného bouřlivého podzimního večera se Silja vrátila sama ze sousedního statku. Zůstala tam déle, než sama chtěla, a když byla konečně na cestě, zmocnila se jí ona bezejmenná úzkost, podobná oné na ledové kře, s které ji otec zachránil. Mezi statky byl lesík, kde cesta vedla hlubokým údolím, hučení bouře znělo zde vysoko nad dívčínými kroky, jako by temno bylo mocným ptákem, který ve výši příšerně skřehotá.

Bylo to, jako by za tím skřehotáním byl někde její otec... Pospíchala pryč a uprostřed cesty, právě na nejtemnějším místě, se chvěla bázní. Když však lesík prořídil a objevil se obydlenný statek, změnila se její neurčitá bázeň v právě tak neurčitý pocit štěstí.

Pokusila se zpívat, aby přehlušila stále víc se vzdalující hukot ve vrcholech stromů.

Její návštěva se vydařila podle přání. Nabídli jí kávu a bavili se s ní jako s dospělým člověkem. Byl tam také mladý muž, jehož jméno bylo Oskari Tonttila, který s ní mluvil, jak asi mluví mladí hoši s dívkami.

Vždyť jí už také bylo sedmnáct let. Vzpomněla si na to, když se prozpěvující blížila ke statku.

Doma v Nukari byla dobrá nálada. Všichni seděli ve velké pekárně a vesele se bavili. Siljin příchod jako by byl velikou událostí; podržela si dobrou náladu. Pro hluk a dovádění nemohla ani dobře hospodyně říct, jak pořídila. Byl tu také jakýsi tlustý muž s obličejem rudým jako měď, který měl na prstě prsten s kamenem. Na vestě se mu houpal těžký, snad zlatý řetěz. Silja se později dověděla, že je to hospodářův bratr, který byl již jednou v Americe a který tu byl jaksi na návštěvě na rozloučenou, protože se tam chce brzy vrátit. Jmenoval se Ville a dokázal toho večera neobyčejně rozjasnit tuto jinak šedou místnost. Měl poněkud pronikavý hlas, při zpěvu vyzpíval výše než leckterá žena. Rozezpíval tím také všechny, dokonce pobídl Väina, aby přednesl několik zvláštních odrhovaček, kterým se naučil od svého otce. Téměř nikdo je už dnes neznal, ale tato společnost se jim nevázaně zasmála, už také pro Väinův přednes. „A tak jsem přišel do Rauma k panu Randellu — tam jsem viděl vusatého pana Sandellu — ptal jsem se, kde bydlí Hilma Hamari — zavedl mne do Hilminy komory.“ Sám sedlák se nyní rozohnil a pokračoval: „Hilma pocházela z Turku — nežila tu v žádném smutku — pět set marek jsem jí dal — s Hilinou jsem se pak vyspal.“

Ville Nukari však věc nikterak nepřepínal, takže Silja nemohla k němu cítit odpor. Když se s ní příštího dne loučil a odjížděl, bylo jí to vlastně líto. Ptal se jí ještě, zda jí smí psát, načež Silja odpověděla: „Jen pište!“ Jiného nic říct nedovedla. Z toho vzešla řada sladkých dopisů, na něž také odpovíděla. V jednom dopise byl vložen skvostný hedvábný kapesník, jemuž podobný nikdo ve vsi neviděl. Rozumí se, že to vyšlo najevo, nemohla ho hned skrýt. Padaly o tom různé poznámky, ačkoli bylo nemyslitelné, aby tento třicetiletý světoběžník měl vážné úmysly s tímto nedospělým děvčetem, které bylo dosud nezkušené.

Tato věc s Villem Nukarim se později stala ještě osudovější. Její vnitřní poměr k němu nebyl takový, jak se po obdržení kapesníku předpokládalo; Ville pro ni znamenal tolik jako starší příbuzný, kterého má ráda. Když se pak Silje začal přibližovat Oskari Tontilla, jako hoch dívce, nechápala, že se známosti a výměně dopisů s Villem Nukarim přikládá nějaký význam. Oskari také, jak se zdálo, nevěnoval té věci zprvu pozornost, slyšel-li o ní vůbec. Tančil s ní při každé příležitosti a doprovázel ji domů, s rukou kolem jejího pasu. Každý člověk má v mládí podobné ojedinělé, někdy i mnohé případy, které mu, když na ně jako dospělý člověk vzpomíná, působí trapný pocit. Nejsou to vždy špatné skutky nebo také tajené poklesky — snad že jsme něco jako děti ukradli

nebo tvrdošíjně něco vydávali za pravdu, ačkoli jsme věděli, že lžeme — nýbrž je to spíše nepohodlná tíseň v našem nejhlubším vědomí. Nezřídka souvisejí tyto malé nedostatky s nejranejšími pocity lásky. Probouzející se pohlavnost směřuje často k nejpodivnějším, někdy dokonce směšným předmětům. V nejčastějších případech lze těžko říct, kdo nám byl předmětem prvního citu lásky.

Když tedy byla Silja v Nukari, stýkala se s Oskarem Tonttilou, který byl o něco starší než ona; bylo mu tehdy asi dvacet let. Byl to statný světlovlasý mladík, který mnoho nemluvil, vyjma případ, kdy se trochu více napil; tehdy dovedl způsobit i menší výtržnost a vyhledával rád spory. Jeho rodiče bydleli za vsí. Otec byl obyčejný mrzutý a hrubý starý člověk, matka tělnatá žena, která měla nejméně tucet dětí. Sotva dorostlé musely již do světa, neboť výdělek starého Jussi mnoho nevydal. Občas zakotvily na čas doma, když měnily pracovní místa, a nyní právě bydlel u rodičů také Oskari, ježto měl poblízkou na delší dobu akordní práci.

Jeho povaha byla zcela vyrovnaná, někdy však dovedl být právě jako otec, jemuž se ostatně ve všem podobal, dost hrubý. Po jedné taneční zábavě se připojil k Silji, právě tak jak činíval u jiných děvčat na cestách za noci. Protože i ostatní děvčata měla průvodce, s nimiž šla, pevně k nim přimknuta bez rozpaků, nemohla v tom Silja Oskarovi bránit. Byl ostatně velmi mlčenlivý, šel vedle ní a pohrával si s její rukou. Šlo se setmělými cestami, hlouček se zvolna rozděloval, až nakonec zůstali sami, když se blížili k Nukari. Tehdy se Oskari rozhovořil. Neobyčejně důvěrným a měkkým hlasem se vyptával na různé maličkosti a vyprávěl jí, co se tak ve vsi děje. Zapálil si také cigaretu — a tak došli k Nukari, kde se Silja zastavila, aby se rozloučila.

„Nešlo by to, abych šel s tebou dovnitř?“ ptal se Oskari tónem přátelským hlasem, jako by mezi nimi bylo vše jasno.

„Ani pomyšlení! Hospodář spí jen několik metrů od mé zdi a hospodyně ještě blíž.“

Tato otázka Silju rozesmála. Co by byl také Oskari uvnitř teď uprostřed noci dělal, i kdyby to šlo!

Oskari přesto zůstal ještě stát, sál svou cigaretu, až žhnula na konci dlouhým popelem, přešlapoval, ale nedovedl již nic říct. Vypadalo to téměř, jako by na něco čekal, že snad půjde někdo okolo a uvidí ho zde stát s děvčetem. Ale noc byla zcela tichá, jen kůň ve stáji odfrkl. Jako by to bylo znamení k odchodu. Oskari konečně odešel — a Silja vešla do domu.

Tak si zvykli oni i jejich okolí, že chodívali z tancovaček společně domů.

Oskari držel Silju v pase a šli zvolna jako ostatní dvojice. Selka z Nukari se to dověděla z narážek pomlouvačných sousedek, ale mohla je ujistit, že alespoň v jejím domě nebyl v noční době u Silji ani Oskari Tonttila, ani jiný muž, a vlastně ani ve dne.

„Má také u sebe cosi jemnějšího a nevinnějšího,“ dodala selka, „jsem přesvědčena, že ještě s mužskými neměla nic společného.“

„No, já bych za ni neručila, ať si vypadá sebejemněji a nevinněji,“ popíchla jedna z bab.

Protože se v tuto dobu Oskari nestýkal s jinými děvčaty, dalo jim to důvod k podezřívání a škádlení, podle povahy toho či onoho děvčete. Žádný jiný hoch se nepokoušel Silji se přiblížit. Žila ještě v úplné dívčí neprobuzenosti, ačkoli zatím zestárla o několik vzácných let mladosti. Väinovo večerní povídání na posteli nabylo ovšem trpkosti; brumlal do temna vše možné, co, jak se domníval, o Oskaru Tonttilovi věděl. Jeho žvanění se týkalo Oskarových dřívějších známostí s děvčaty, což však na Silju nečinilo hlubšího dojmu, při nejmenším jí to nebylo nepříjemné. Bylo jí naopak podivně dobře, že mladý muž, který s ní „chodí“, mluvil s jinými děvčaty a teď chodí s ní — jen když se o něm nemohlo nic špatného říct.

A tak léta mýjela, aniž se stalo něco jiného než to, že Silja dovolovala Oskarovi, aby kladl ruku kolem jejího pasu, když šli spolu soumrakem — někdy se také sešli při jiných příležitostech než při tanci. Byli-li pospolu s ostatní mládeží, stával se Oskari, zvláště při tanci, podstatně mluvnějším a hlasitějším. Nešetřil pepnými vtipy, které mohla slyšet i děvčata, chtěla-li, ale jakmile se Siljou osaměl, mírnil se neobyčejně ve výrazech i v chování. Kdysi, když byl trochu podnapilý, došlo kvůli Silje k potyčce. Právě opustili tanec a Oskari se z jakési příčiny trochu opozdil, když tu k Silje přiskočil mladík špatné pověsti a začal se dotírat:

„Tak to je tedy holka, co bude mámou mých dětí?“

V tom okamžiku tu již byl Oskari a udělal rázně konec jeho řeči:

„Takový usmrkanec, jako jsi ty, patří ještě k mámině sukni!“

Chlapík se zmohl jen na otázku: „Co je?“ načež mu Oskari odsekl: „Tohle!“ a dobře mířenou ranou srazil ničemu do sněhové závěje. Návrat Silji a Oskara z této taneční zábavy byl však tentokrát rušen společníky onoho klacka, kteří za nimi šli a doprovázeli je pokřikováním a výhrůžkami. Když došli k Nukari, požádal Oskari Silju, aby trochu počkala, že se s nimi vypořádá, ale Silja se s ním krátce rozloučila a vešla dovnitř. Oskari si proto musel věc vyřídit s nežádaným doprovodem jinde.

To bylo také naposledy, co zavečera Silju doprovázel domů. V příštím

týdnu odcestoval do jižního Finska, kde tehdy Rusové prováděli velké opevňovací práce a odkud sem pronikly pověsti o pohádkových platech. Říkalo se, že zručný dělník si tam vydělá peněz jako želez a ani se příliš nenadře. Tam se tedy odebral Oskari s několika jinými podnikavými chlapci. Byli při odchodu v povznesené náladě, jako by šli rovnou do války. Před těmi, kteří zůstali doma, se chvástali, jakými jsou chlapíky, že jdou na opevňovací práce a že se vrátí s kapsami plnými peněz.

Den před odjezdem byli dost podnapilí; došli si dokonce pro „správce“ z Nukari a dávali mu připíjet. Oskari doprovodil pak Väina v povznesené náladě do Nukari, neboť nebylo ještě tak pozdě, aby se mohli domnívat, že lidé v Nukari budou již spát. Přišli do pekárny a hned u dveří to začalo. Oskari trochu rozpálenější než obvykle, když se napil, tvrdil, že se s Väinem dohodl, že mu dovolí, aby se podíval na Väinova „miláčka“, a Väino do toho brumlal, že se na ni může Oskari beze všeho podívat, ale nesmí se jí dotknout.

Tato návštěva zůstavila v Silji pocit ošklivosti — ale neměla teď Oskara vidět až po roce. Příštího dne ráno odjel, a když se po čase vrátil domů, nedošlo už k schůzkám. Tím byl také vinen onen Ville Nukari, který se zatím vrátil z Ameriky a nastoupil u staré dřevařské firmy jako nákupčí dřeva. Z této příčiny ho cesta přivedla také zase do Nukari, kde zůstal přes noc. Na neštěstí byl sedlák právě v městě, čímž se stalo, že jeho bratříček si počínal v rodném statku příliš volně.

Večerní chvíle ve velké pekárně se podobala oné, kdy se zde Ville loučil. Nové bylo jen to, že Silja zatím ještě zkrásněla a že ji selka škádlila pro její několikaletý styk s Oskarem. Zdálo se, že to na světoběžníka učinilo zvláštní dojem. Pokoušel se všemi způsoby dokázat svou převahu proti všem zdejším mužským. Vyňal ze své cestovní brašny láhev a nabídl těm, kdo na ni měli zálsk — a nebyl to věru špatný „truňk“. Stále víc se rozohňoval, právě tak jako ostatní, a při zábavě — hovořilo se hlavně o Americe a o penězích — vytáhl host svou náprsní tašku a ukazoval americké peníze. Také Silja přistoupila a prohlížela je. Tu vzal Ville jednu z těchto podlouhlých bankovek s podivuhodným obrazem muže, který se trochu podobal ženě, nabídl ji Silji a řekl:

„Nechtěla by sis tuhleto ponechat na památku?“

Silja byla trochu v rozpacích, ne vzala ji, také jí však hned neodmítla.

„Jen ber, když se ti nabízí,“ řekla selka, ale trochu zlým hlasem.

„Co bych s tím dělala — nestojím o to,“ odpověděla Silja se smíchem, a když si host bankovku hned nebral, nechala ji ležet na rohu stolu.

„Tak si ji tedy vezmu já,“ blábolil Väinö a chtěl sáhnout po papíru, ale host byl rychlejší než „správce“ a zastrčil peníze do tašky. Pak zase

nabízel z láhve. Selka již nechtěla a zakázala svému švagrovi, aby „tomu blbci Väinömu dával chlast“.

„Co chce panímáma ode mne, vždyť si svou práci jinak zastanu?“ žadonil Väinö hlasem, na němž bylo již znát účinek lihoviny.

„Panímáma jen chce, aby šel spat, host a ostatní také!“

Host si ještě jednou zavdal a šel do místnosti na druhém konci domu, kde mu ustlali. Väinö a Silja ulehli jako obvykle do svých postelí a zhasli lampy. Také v pokoji umlkly pozvolna hlasy hospodyně a dětí, poslední zašeptání zůstalo bez odpovědi — a zdálo se, že dům spí.

Přece však kromě dětí spal málokdo. Byli příliš roz dováděni, také vypitá pálenka nedala usnout, myšlenky byly zjitřeny a vířily živěji než jindy. Kdosi si vzpomněl, že hospodář není této noci na svém místě. Kdyby se něco neobyčejného stalo, byli odkázáni na jeho bratra, na toho tlouštíka, který si tu hrál na polovičního pána.

Teď již také zaskřípaly dveře do pekárny a Väinö slyšel, že příchozí nepřišel zvenčí, nýbrž z druhého konce stavení. Tápaje kolem sebe, bručel, že si vzpomněl, že cosi zapomněl — mimo jiné zapomněl také říct Silje dobrou noc. Dohmatal se k ní, zachytil se pelesti a natáhl se prostě vedle ní. Väinö slyšel šramocení a supění, naslouchal napjatě, teď rozeznal zvláště jasný domlouvavý hlas Siljin. Väinö byl ovšem trochu hloupý, to věděl sám, ale tento cizí chlap v něm viděl zřejmě úplného blbce. Protože na své posteli pravidelně a sotva slyšitelně odděchoval, domníval se cizinec, že spí, a zajisté po tom pít tvrdě. Väinö však slyšel a chápal vše, co se odehrává na druhé posteli, a myslel s hrůzou na to, co často říkal v temnu Silje. Považovala-li se teď skutečně za jeho nevěstu, pak bylo jeho nezbytnou povinností vstát a tohoto pacholka vyhodit, nejdříve z její postele a pak z místnosti. Ale Silja nikdy jeho řeči nebrala vážně — vždyť také chodila dlouho s Oskarem Tonttilou, který se nyní potlouká někde ve světě. Bojovat nebo padnout, přemýšlel nyní Väinö a sledoval napjatým sluchem, co se tam vzadu děje.

Snad hodinu se Ville namáhal tiše, ale marně. Väinö myslel na jemný hedvábný kapesník, který Silja dostala v jednom dopise. Konečně se ozvalo z druhé postele Siljino vzlykání, a když se děvče pokoušelo něco říct, bylo slyšet i některé slovo.

Tu se zase otevřely dveře k pokoji a do pekárny vstoupila selka v noční košili, s malou lampou v ruce. Nijak se nerozpakovala, šla přímo k Siljině posteli a řekla švagrovi několik ostrých slov. Silja se s pláčem pokusila něco říct na svou obranu, ale selka na ni jen vyjela:

„Buď jen zticha! Já vím všechno!“

Tato slova hnětla pak Silju dlouho, protože z nich nevysvítalo, ví-li

selka, jak tomu bylo. Z toho, jak s ní od nynějška hospodyně jednala, Silja pozorovala, že selka buď vše slyšela, nebo alespoň správně uhodla. Ten člověk byl přece příbuzným a selka ovšem musila s ním jednat jinak než s nějakým cizím chlapíkem, kterého by byla vyhnala z postele své děvečky. Tak se stalo, že si Silja nakonec neodnesla špatnou vzpomínku na selku v Nukari. Silja totiž potom na jaře z Nukari odešla. Předtím se ještě staly některé události, které mají v historii Siljina života význam, je proto třeba o nich vyprávět.

Byl duben. Pršelo a bylo několik teplých dnů, první špačci hvízdali a kdosi tvrdil, že již viděl konipáska, mnozí ujišťovali, že slyšeli zpívat skřivánka, ale led na jezerech byl ještě silný. Sníh na něm již roztál a místy stálo již tolik vody, že závan větru působil čerení vlnek. Ale vlastní ukazatelé zimní cesty — tyče — poznamenané námahou, potem, nadějemi, hlukem, zklamáním a únavou, ještě vzdorovaly, ztvrdlé a staré, všem změnám, které jaro s sebou přineslo. Zde byl podklad tvrdý a suchý; zvláště pro chodce bylo příjemné tady jít, protože se mohli vyhýbat povozům, aniž museli vstoupit do rozbředlé ledové kaše vedle cesty. Ještě tu stály ukazatelé cest — jedle, takže se mohlo po cestě spolehlivě jít. Po podobné cestě šla jednoho odpoledne Silja severním směrem do městyse.

Slunce již zapadalo, a to právě na onom místě severozápadního obzoru, kde vršky a kopce ponechaly nízkou prohlubeň. Stálo ještě alespoň tři prsty vysoko nad tím místem — na tento starý způsob odhadu pamatovala se Silja z jakési pěkné procházky s otcem a také ona pozvedla své tři tenké, průsvitné prsty do výše, přesně tak, jak ji tomu otec učil tehdy na osamělé louce...

Na celé ledové pláni nebylo nikoho vidět, mohla se zcela oddat své náladě. Výkračovala si celá její postava jako by tančila podle tichého nápěvu jejich usměvavých rtů. Slunce hořelo stále krvavěji a dalo zaplát svým plamenům po širé obloze. Jako ukazatelé cest zasazené jedle a borovice, na kterých zimní větry a kolem jedoucí vozkové polámali větve, odrážely se nyní při pohledu zblízka obrovitě na planoucí klenbě večerní oblohy a děvčeti se zdálo, že se dokonce v rytmu s jejím radostným krokem naklánějí a pohybují. Kráčeje pozvedla Silja hlavu, aby jí paprsky večerního slunce plně zářily do obličejce. A rty si prozpěvovaly dosud onu melodii, v jejímž rytmu se zdvihala noha...

Hluboko v duši mladého děvčete se již nakupily události, které v této náhodné chvíli vzplanuly plamenem, zatímco večerní obloha předjaří jako by odrážela na její tváři tento její vnitřní stav. Jako tisíce stejně starých v tomto okamžiku zde a v jiných koutech světa tam za vrcholky